

University of Groningen

Briefrapport Celtic field Nederweert – Gebleektendijk

Arnoldussen, Stijn

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2020

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Arnoldussen, S. (2020). *Briefrapport Celtic field Nederweert – Gebleektendijk*. (Grondsporen; Vol. 59). Groninger Instituut voor Archeologie, Rijksuniversiteit Groningen.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Briefrapport Celtic field Nederweert – Gebleektendijk

Grondsporen 59

Auteur: S. Arnoldussen

Datum: 11-11-2020

rijksuniversiteit
groningen

Colofon

ISSN 1875-4996

Grondsporen: Opgravings- en onderzoeksrapporten van het Groninger Instituut voor Archeologie, deel 59, 2020.

<http://www.rug.nl/let/onderzoek/onderzoekinstituten/gia/index>

contact: e-mail gia@rug.nl

Copyright © 2020 Auteurs en Groninger Instituut voor Archeologie, Rijksuniversiteit Groningen

Autorisatie: prof. dr. D.C.M. Raemaekers

1. Aanleiding

In 1980 werden door Dhr. Bruekers op luchtfoto's uit de jaren '50 (destijds vervaardigd voor de ruilverkaveling; Bruekers 2018, 9) sporen ontdekt van raatakkers (ook wel Celtic fields genaamd). Ter plaatse was ook aardewerk uit de ijzertijd en Romeinse Tijd verzameld (*op.cit.*, 11). De gemeente Nederweert, bijgestaan door Adviseur Fokko Kortlang (ArchAeO), stelt zich de vraag wat de archeologische waarde van het terrein momenteel is en welke beleidsadviezen passend zijn. Met die achtergrond is de auteur november 2020 benaderd om een korte 'expert opinion' te geven over het terrein.

2. Bronnen en aanpak

Door Dhr. Bruekers is reeds een uitvoerig bureauonderzoek uitgevoerd (Bruekers 2018). Ten behoeve van dit briefrapport is verder gebruik gemaakt van (manipulaties van) de AHN3 (de meest recente versie van het actueel hoogtebestand Nederland), historische luchtfoto-series binnen Google Earth, en overig kaartmateriaal (IKAW, AMK, Bodemkaart) binnen een GIS-omgeving.

Hierbij is als eerste de luchtfoto uit 1955 geroteerd naar het noorden en softwarematig verbeterd in contrast. Deze is vervolgens op basis van de topografie ge-georefereneerd. Op basis hiervan waren de patronen – zoals al eerder door Bruekers (2008, 9) geduid over te nemen als polylines binnen GIS (Fig. 1). Hierbij zijn enkel de evidente, grootschalige structuren opgenomen (voor een alternatieve, meer gedetailleerde duiding, zie Bruekers 2018, 9 fig. 7).

Fig. 1 Luchtfoto (naar: Bruekers 2018, 9 fig. 6).

De aldus overgenomen polylines zijn gebruikt om deze te vergelijken met het lokaal nog bewaard reliëf zoals te zien op het Actueel Hoogtebestand Nederland (Fig. 2). Hierbij is de 50 cm maaiveld reconstructie gebruikt, voorzien van een *Local Relief Shade* model (waarvan duidelijk is geworden dat deze zeer nuttig zijn bij het herkennen van archeologische structuren met beperkt reliëf; cf. Hesse 2010; Meylemans 2015).

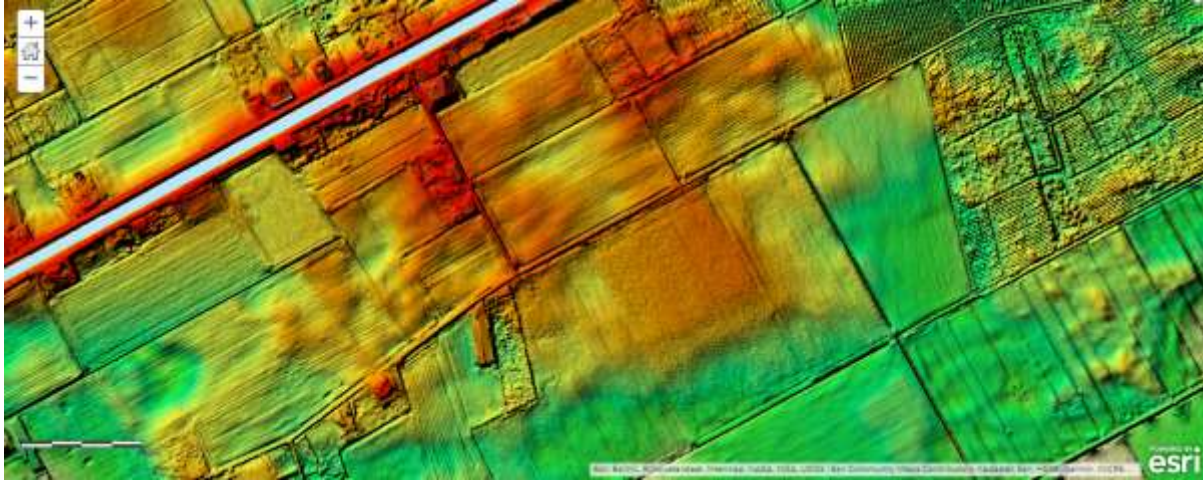

Fig. 2 Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN, versie 3 – 50 cm maaiveld shaded relief, © Rijkswaterstaat)

Hierbij is gekeken (a) in welke mate de positie van raatakkerwallen zoals bekend van de luchtfoto uit de jaren '50 nog te herkennen was in hedendaagse landvormen, (b) of het eerder gekarteerde bereik van de raatakkerwallen was uit te breiden, en of (c) op basis van de AHN3 en beschikbare luchtfoto's gebieden met raatakkerwallen te herkennen waren die *niet* eerder waren gekarteerd.

3. Resultaten

In het gebied ten westen van de Hoevenzijweg (tussen de Hoeven en de Gebleektendijk), waren de wallen van de luchtfoto uit de jaren '50 te herkennen, maar slechts als afgevlakte vage structuren met een gelijksoortige oriëntatie. Waar de te duiden structuren op basis van enkel luchtfoto, of enkel AHN3 weinig samenhangend leken, lijkt de combinatie toch het typische patroon van omwalde velden op te leveren. Ten noorden van de Gebleektendijk, midden tussen huisnummers 6 en 8, lijken een drietal velden van c. 40x40 m nog goed herkenbaar (vooral door de centrale depressies tussen de wallen; Fig. 3).

In de zone west van De Riet (en tussen Gebleektendijk en Kruisstraat), lijkt het in de jaren 50 geziene patroon niet meer herkenbaar in de huidige landvormen. De zichtbare egale welving in het terrein doet vermoeden dat hier (door landbewerking) eventueel reliëf (zo al bewaard) is verdwenen. Slechts met moeite – on grote onzekerheid – kunnen enkele kleine structuren in het reliëf worden aangeduid in het westen van dit gebied. Ook in het oosten van deze strook (ca. 250 m west van de hoogspanningsleiding), kunnen een klein aantal lineaire welvingen worden gekarteerd – maar omdat deze in oriëntatie afwijken van het Celtic field (en overeenkomen met die van de huidige (bos)percelering ten westen ervan) worden deze niet primair tot het raatakkercomplex gerekend.

De strook oostelijk van de Hoevezijweg (tussen Gebleektendijk en Hoeven), toont een redelijke complementariteit van raatakkerstructuren op de '50 luchtfoto en de AHN, maar ook hier lijken de raatakkerwallen door groundbewerking vervaagd en verlaagd (Fig. 3).

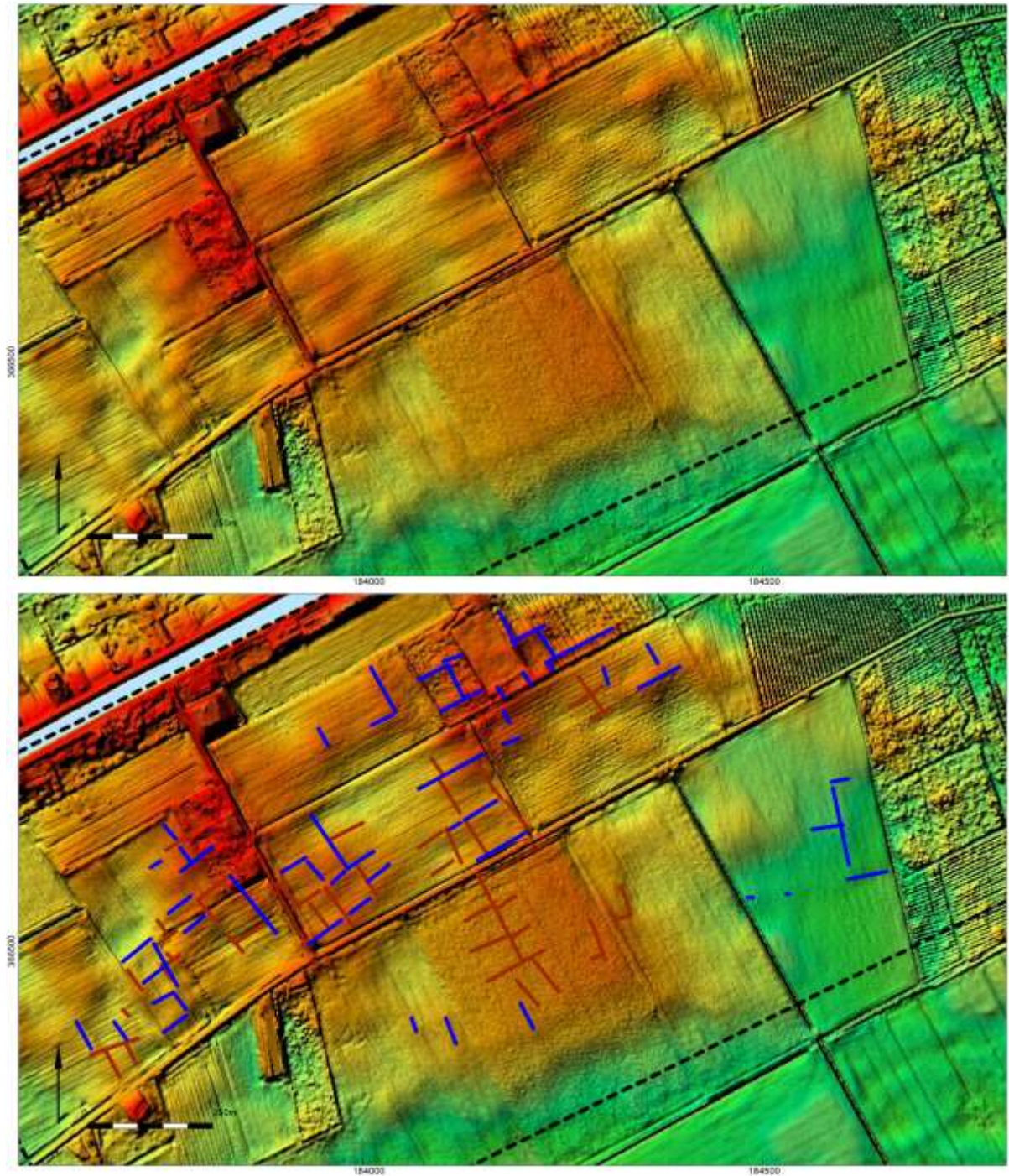

Fig. 3 Boven: Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN, versie 3 – 50 cm maaiveld shaded relief, © Rijkswaterstaat). Onder: AHN3 met aanduiding van (mogelijke) raatakkerwallen zoals gekarteerd op de jaren '50 luchtfoto (in bruin) en landvormen zichtbaar op de AHN3 (in blauw).

In deze zone (noord van de Gebleektendijk) waren begin jaren '90 de wallen nog zichtbaar als verkleuringen in het gewas (Fig. 4, links) en kleine hoogteverschillen in de afrasteringen (Fig. 4, rechts), zoals gefotografeerd door Dhr. Bruekers.

Fig. 4 Foto van gewasverschillen (links) en hoogteverschillen (rechts) zichtbaar noord van de Gebleektendijk (foto: begin jaren '90, fotograaf/© A. Bruekers).

Nergens in de bovenbeschreven zones lijken de wallen in die mate in het landschap bewaard te zijn gebleven dat zij zich als ruimtelijk beperkte (smalle) en hoge wallen aftekenen. Vergelijk in dat licht Fig. 3 (boven) met de raatakker van Someren – De Hoenderboom (met dezelfde *Relief Shade modelling*; Fig. 5). Van deze wallen weten we – door opgravingen – dat deze tot ca. 50 cm antropogeen pakket bevatten (Arnoldussen & Scheele 2018).

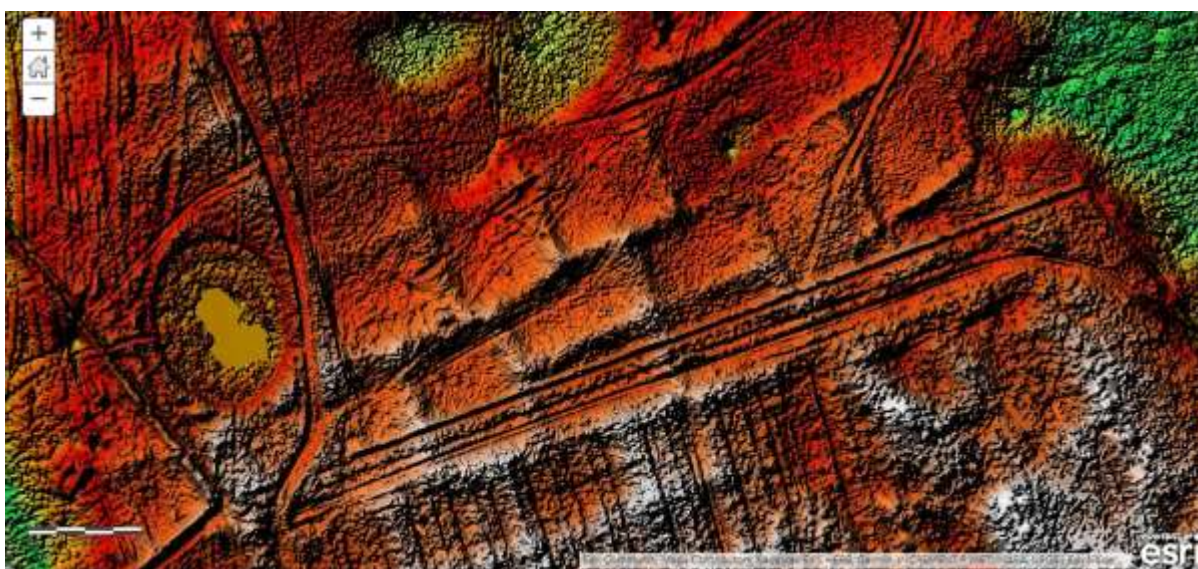

Fig. 5 Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN, versie 3 – 50 cm maaiveld shaded relief, © Rijkswaterstaat) van Someren – De Hoenderboom. Merk op dat de raatakkerwallen zich als scherpe en hoge patronen aftekenen (Arnoldussen & Scheele 2018).

Een mogelijke uitzondering op de beperkte verticale bewaring wordt gevormd door een mogelijk cluster van raatakkerwallen nabij 'de Doufkoel' (Fig. 6). Hier lijken – met name in het bosperceel oost van het ingesloten weideperceel – nog enkele wallen als landvormen herkenbaar te zijn.

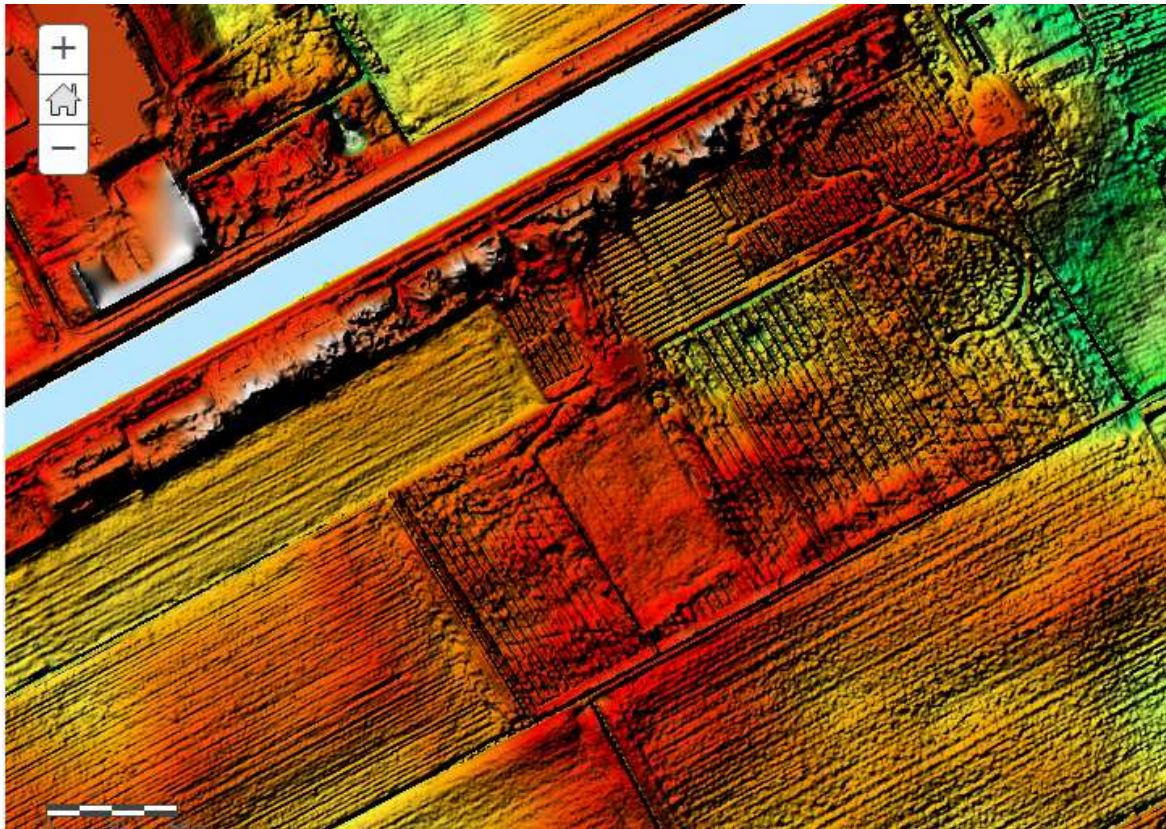

Fig. 6 Mogelijke raatakkerwallen in het bosperceel van Nederweert – ‘de Doufkoel’

Opvallend is verder dat op een luchtfoto genomen op 28-5-2005 (Google Earth pro) een duidelijk patroon van vakken te zien is op de akker ten zuiden van dit perceel (Fig. 7, bruin). Deze vormt in oriëntatie en patroon een voortzetting van de op de AHN gekarteerde structuren (Fig. 6, blauw).

Fig. 7 Boven: Luchtfoto Nederweert – de Doufkoel (Google Earth Pro, 28-5-2005), met interpretatie van raatakkersporen (onder) zoals op basis van de AHN3 (in blauwe polylines) en de luchtfoto (in bruine polylines).

4. Conclusies en advies

Algemene conclusies

Er is binnen de eerder aangewezen contour, evident sprake van een laat-prehistorisch akkercomplex (cf. Gerritsen 2003, 169). De schaal en patronen zoals herleidbaar zijn vergelijkbaar met Celtic fields elders in Brabant, Limburg en de Belgische Kempen (cf. Spek et al. 2009; Arnoldussen *et al.* 2014; Arnoldussen & Scheele 2018; Meylemans *et al.* 2015). De verwachte staat (conservering) en informatiewaarde is lastig met bureauonderzoek in te schatten, maar op basis van vergelijking van de rest-hoogte van de wallen te Nederweert met die te Someren (Arnoldussen & Scheele 2018) of Zeijen (Arnoldussen 2012), valt te verwachten dat in het grootste deel van het gebied geen of slechts ondiepe (basis)delen van de wallen als herkenbare eenheden onderzocht zouden kunnen worden. De grootste delen van de (eertijds hogere) wallen zullen in de bouwvoor zijn opgenomen (en daarmee voor veel typen onderzoek minder geschikt zijn). Akkersediment (tussen de wallen) zal vermoedelijk niet intact bewaard zijn. Op de best bewaarde delen is wellicht nog 10-15 cm van het antropogene pakket dat ooit de basis van de raatakkerwal vormde, te onderzoeken. Hierbij lijkt met name het gebied oostelijk van het weideperceel van 'de Doufkoel' (Fig. 5) de beste kansen op bewaarde wal-sedimenten te bieden.

Het ontbreken van antropogene pakketten moet echter niet gelijk gesteld worden aan afwezig archeologisch belang/waarde. Anorganische vondsten zoals scherven en stenen artefacten (cf. Bruekers 2018, 11 noot 7) zullen bewaard zijn gebleven, en ingegraven bewoningssporen zoals sporen van waterputten, kuilen en gebouwsporen van huizen en bijgebouwen zullen binnen het raatakkercomplex bewaard zijn gebleven (cf. Arnoldussen & De Vries 2017, 79-82).

Adviezen

- (1) Alle vastgestelde sporen van vermoedelijke raatakkerwallen bevinden zich binnen de eerder gegeven contour (zwarte streeplijn in Fig. 8), erbuiten zijn geen evidente aanwijzingen gevonden hiervoor, zodat handhaving van de huidige contour billijk is
- (2) Binnen de bovenbeschreven contour moeten bodemingrepen die dieper grijpen dan de huidige bouwvoor, nopen tot archeologisch onderzoek om de aard, aanwezigheid en waarde van eventuele prehistorische bewoningssporen vast te stellen.
- (3) Indien in het ruimtebeslag van de terreinen beschreven onder (2) een keuze gemaakt moet worden, zijn de percelen ten noorden van de Gebleektendijk (en zuiden van Hoeven) vermoedelijk het informatierijkst.
- (4) Indien tot actief onderzoek of actievere (planologische) bescherming wordt overgegaan, biedt het bosterrein van 'de Doufkoel' (Fig. 6) vermoedelijk de beste bewaringsomstandigheden (waarbij echter vermeld moet worden dat deze op regionaal en landelijk niveau als 'vermoedelijk matig geconserveerd' moeten worden aangemerkt).

Fig. 8 Overzicht van vondst- en onderzoekslocaties (met zaakidentificatienummers) volgens Archis 3 (stand nov. 2020) ter plaatse, samen gevoegd met een beeld van de eerder voorgestelde contour (zwarte streeplijn en paarse vlak betreffen de contouren op de Archeologische waarden- en verwachtingenkaart (update 2016). Versie 1 (2 februari 2017; Kortlang & Van der Weele 2018)), Archis2 data en de IKAW (Archis data/ IKAW © RCE).

5. Referenties

- Arnoldussen, S. & E.E. Scheele, 2018, *Someren - De Hoenderboom. Archeologisch onderzoek aan een Brabantse raatakker*, Groningen (Grondsporen 40), Groninger Instituut voor Archeologie.
- Arnoldussen, S. , E.E. Scheele & J.W. de Kort, 2014, *Briefrapport verkennend veldonderzoek Celtic field Herkenbosch - 'De Meinweg'*, Groningen (Grondsporen 19), GIA.
- Arnoldussen, S. & K.M. de Vries, 2017, A plan in place? Celtic field habitation at Westeinde (prov. Drenthe, The Netherlands), *Lunula Archaeologia protohistorica* 25, 79-89.
- Bruekers, A., 2018, *Rapportage archeologisch onderzoek Nederweert-Gebleektendijk. Celtic Field (1939-1996)*, Ospel, STRABO | Stichting Regionaal Archeologisch BodemOnderzoek.
- Gerritsen, F., 2003, *Local identities. Landscape and community in the late prehistoric Meuse-Demer-Scheldt region*, Amsterdam (Amsterdam Archaeological Studies 9), Amsterdam University Press.
- Hesse, R., 2010, LiDAR-derived Local Relief Models (LRM) – a new tool for archaeological prospection, *Archaeological Prospection* 17, 67-72.

Kortlang F.P. / drs. M. van der Weele, 2018: *Nota update beleidskaart archeologie gemeenten Nederweert-Weert 2018, Verantwoordingsdocument*, ArchAeO-rapport 17001 (versie definitief 2.0, 21-09-2018)

Meylemans, E., G. Creemers, M. De Bie & J. Paesen, 2015, Revealing Extensive Protohistoric Field Systems through High Resolution LIDAR Data in the Northern Part of Belgium, *Archäologisches Korrespondenzblatt* 45, 197-213.

Spek, T., M. Snoek, W. A. B. van der Sanden, M. Kosian, F. van der Heijden, L. Theunissen, M. Nijenhuis, H. Vroon & K. Greving, 2009, *Archeologische waardering van Celtic fields in Drenthe*, Amersfoort (Rapportage Archeologische Monumentenzorg 141), Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.